

Tineke (Tiny) Daanen

de jeugd van een boerendochter van de Velddijk in Maasbommel

Wim Daanen, juni 2023

Ter inleiding

Vorig jaar is mijn tante Tiny (Tineke), de laatste zus van mijn vader Wout(je), op bijna 102 - jarige leeftijd overleden. Hoewel ze slechts 26 jaar van haar leven in Maasbommel woonde, heeft ze in die korte periode daar veel meegemaakt. Enkele jaren geleden legde haar schoondochter Joke de herinneringen van de Maas en Waalse jeugdijaren van Tineke vast. Die notities zijn door mij verder uitgediept en aangevuld. Daarbij heb ik getracht ze in de juiste omstandigheden te plaatsen. Toen Tiny zo'n tien jaar geleden in het Rotterdamse verzorgingshuis de Hofstede ging wonen heb ik haar daar enkele keren bezocht en haar verder 'uitgehoord' over de eerste dertig jaar van haar leven. Daarbij kon ik gebruikmaken van de verhalen die ik op mijn beurt weer van mijn vader Wout had doorgekregen.

Voor dit verhaal ben ik naast Joke dank verschuldigd aan mijn neven Wouter Tiems en Wout Gerretsen en Annemiek Sluiter voor hun bijdragen¹.

Keldersche Hoeve

Tineke Daanen werd geboren op 4 september 1920 als vierde kind uit een rij van zes (2 zussen en 3 broers) aan de Velddijk 75 (nu Velddijksestraat 38) in Maasbommel. De grootvader van Tineke, Tinus, en zijn vrouw Johanna Sophia Jacobs, betrokken de 'Keldersche Hoeve' met hun jongste vijf kinderen

de Keldersche Hoeve;
aquarel van Pieter van Oostveen, 1997 (vermoedelijk)

In 1895. De toen en nu nog bestaande T-boerderij stamt uit 1805 en werd in 1862 verbouwd. Bij de boerderij behoorde twee schuren, een tuin, een boomgaard, landbouwakkers en diverse weilanden. Tinus en zijn vrouw pachtte de 'de Keldersche Hoeve' van de Nederlands Hervormde Kerk en na hen hebben nog twee generaties Daanen dat gedaan, tesamen 75 jaar lang. In 1966 heeft mijn vader Wout de boerderij in eigendom gekregen om deze vervolgens na een paar jaar te verkopen aan de taalkundige Prof. Dr. Simon Dik uit Amsterdam. Die heeft de boerderij korte tijd als vakantiewoning

1940 Tina Daanen, archief WJD

¹ Tevens dank aan John Raggars voor het redigeren van de tekst.

gebruikt. Nadat de boerderij opnieuw in de verkoop kwam is het pand door diverse gezinnen in gebruik geweest als vaste bewoning.

De jaren twintig van de vorige eeuw.

Twee jaar na de Eerste Wereldoorlog en nog tijdens de wereldwijde Spaanse griep epidemie met miljoenen slachtoffers tot gevolg, werd Tineke geboren. De wereldoorlog was aan Nederland en daarmee Maasbommel, min of meer voorbijgegaan, maar dat gold niet voor de Spaanse griep. Ook Maasbommel kende veel slachtoffers van deze dodelijke ziekte, soms zelfs meerderen uit één gezin. Het was een tijd waarin de straten nog niet strak geplaveid waren met klinkers of asfalt. Vervoer over de weg vond alleen plaats met paard en wagen of 'uren gaan' te voet. Fietsen waren ook nog niet erg in trek in die jaren omdat men zich die niet kon veroorloven en omdat de (grind)wegen er totaal ongeschikt voor waren.

Er was nog géén elektriciteit, géén waterleiding of riolering in het dorp. Maasbommel kreeg na veel aandringen, uiteindelijk in 1919 wel een publieke telefooncel die gebouwd was tegen het hulppostkantoor aan de Achterstraat (nu Kerkstraat). De allereerste telefoon van het dorp was een feit.

Het is ook de tijd waarin de eerste auto verscheen in Maasbommel, het vrachtwagentje van expediteur Van Lent uit Alphen, die wekelijks met aardappelen naar de markt in Oss reed. Dat was toen zo'n bijzonderheid vertelt Tineke, dat haar moeder ze riep als de auto over de weg langs de boerderij reed. De kinderen, nieuwsgierig als ze waren, hingen dan over de onderdeur van het achterhuis om het 'wonder' te aanschouwen. Maar het kleine vrachtautootje maakte wel een hoop herrie en zorgde er voor dat bij droge dagen het stof van de weg hoog opwaaide.

In die dagen had ook voor het eerst elektriciteit kunnen komen. We schrijven uitdrukkelijk 'had kunnen komen'. Op de boerderij van de familie Daanen kwam op een dag, eind jaren dertig, een notabele langs. Hij was lid van de gemeenteraad en raadde de aanleg van elektriciteit, deze verregaande nieuwigheid, in verband met het grote brandgevaar ten zeerste af. Het gevolg van deze waarschuwendende 'propaganda' was dat Maasbommel (evenals Altforst), pas na de Tweede Wereldoorlog elektriciteit kreeg. Maasbommel moest voor de verlichting gebruik blijven maken van kaarsen, petroleumlampen en wat later in de tijd, van gaslampen.

De bevolking van Maasbommel bestond veelal uit grote gezinnen maar kwam desondanks qua inwonertal niet boven de 700 uit. De kost voor het gezin werd verdiend door de vaders met hun zonen op de veelal kleine boerderijen. Soms waren ze daarvan de eigenaar, maar veelal waren ze pachter. Toch waren de meeste mannen alleen maar boerenknecht of seizoenarbeider. Om het tekort aan inkomsten aan te vullen werkten veel mannen daarnaast thuis als mandenmaker. Vrouwen en meisjes werkten thuis op de boerderij of 'dienden' als hulp in de huishouding bij een notabele in het dorp of in de stad.

Water kwam niet via een waterleiding het huis binnen, maar moest op ieder perceel uit de grond worden gehaald. Op de boerderij van Daanen was een put waar met behulp van een emmer aan een lang stuk touw het grondwater omhoog gehaald werd. Vele jaren later werden twee waterputten "geslagen" zodat

met een handpomp water via een buis omhoog gehaald kon worden. Er was er één in de keuken en één achterin de schuur om het vee van water te voorzien. Om water te verwarmen, werd een ketel op het kolenfornuis gezet. De kolen werden door kolenboer Boerakker met paard en wagen vanuit de Achterstraat gebracht. De kinderen werden gewassen door eerst een grote gietijzeren pot met water op het fornuis te verwarmen en hiermee een zinken teil te vullen. Pas in 1947 kwam er een butagasfornuis op de boerderij. Kleding, handdoeken, beddengoed, en dergelijke werd gewassen met een machine, die je met de hand moest aandrijven. Was na een half uur de was nog steeds vies, dan werd er alsnog met het wasbord gewassen. Voor het strijken van de was bleef men tot na de oorlog gebruik maken van een strijkijzer dat vooraf gevuld wordt met hete kooltjes.

Oma en Opa Fredrik aan de Schans in Alphen waren al eerder aangesloten op het elektriciteitsnetwerk en daarom ging Tineke, toen ze wat ouder was, regelmatig op de fiets met het strijkgoed in een koffer naar hen toe om daar te gaan strijken.

Watersnood

Eind december 1925 stond door regenval en het vele smeltwater het water in de Maas ongekend hoog. Als gevolg van de sterke wind klotste het water hard tegen de dijk. In de middag van oudejaarsdag van 1925 werden de kerkklokken geluid en kwam men waarschuwen: 'het water komt!' De Maasdijk bij Overasselt was 's morgens doorgebroken en heel het Land van Maas en Waal zou onderlopen. Iedereen moest zo snel mogelijk vertrekken naar hoger gelegen plekken. Na eerst bij Opa en Oma bij het stoomgemaal aan de Schans te zijn geweest ging moeder Daanen met de kinderen in een rijtuig via het Alphense veer de Maas over

1927 Kinderen van Wout en Mina Daanen-Fredrik v.l.n.r. achter: Riek, Wout en An; voor: Tineke en Gerard. Zittend: Johan. Privé archief W.J.D.

naar Lith. Van daaruit reisden ze met een bus naar Den Bosch. Het gezin werd daar verdeeld over familie. Een deel kwam bij Oom Johan en Tante Leentje in Vught. Oom Johan was een broer van vader en zijn vrouw was een zus van moeder. Oom Johan leverde melk aan de villa's in de omgeving. Soms mocht één van de kinderen meerijden. Weer anderen uit het gezin werden ondergebracht in Esbeek bij Tante Truus en oom Willem die Dane heette maar dan zonder 'n' en met maar één 'a'.

Tineke kwam bij een postbode in Helvoirt terecht. Het gezin was hervormd net als de

Zwaar beschadigde huizen aan de Maasdijk in Maasbommel tijdens de watersnood van 1926.

Bron: Historische Vereniging Tweestromenland

Daanens. De vader van het gezin had de eigenaardigheid - zo vond Tineke - dat hij voorafgaand aan het eten zingend zijn gebed deed. Deze gewoonte kende ze niet en vond het zo raar dat ze er stiekem om moest lachen.

Vader Daanen was achtergebleven op de boerderij om de koeien samen met knecht Leendert (19 jaar oud en afkomstig uit een gesticht) in veiligheid te brengen en om het op de boerderij achtergebleven kleinvee te verzorgen. Op het plein van de openbare school aan de dijk, tegenover de protestantse kerk, was een plek gevonden waar de eerste dag en nacht de koeien en het paard vastgebonden konden staan bij een wagen met voldoende hooi. Toen vader weer terugkwam van het schoolplein op de boerderij vertelde hij later dat het water al tot boven het onderdeurtje van de Brabantse kachel in de keuken stond. Op het erf rondom de boerderij stond overal water. Na enkele weken in het Brabantse land gastvrij ontvangen te zijn werd het gezin weer herenigd. Veel woningen waren bij de overstroming verloren gegaan en overal lag nog aangedreven hout, riet en ander afval.

Lagere school

Op 1 april 1926, toen Tineke net vijfeneenhalf jaar oud was, ging ze voor het eerst naar de protestantse christelijke school in Appeltern ². Rond de klok van half 8 vertrokken de kinderen vanaf de boerderij aan de Velddijk. Onderweg ontmoetten ze de buurtkinderen en gezamenlijk liepen ze de 5 km in iets meer dan een uur via de Blauwe Sluis naar het schooltje aan de dijk in Appeltern.

Het schoolgebouw had slechts drie ruimtes, twee vrij hoge lokaaltjes en één kleinere ruimte voor de jassen en de fietsen. Het eerste lokaal was voor klas 1, 2 en 3. Via een schuifdeur kwam je in het volgende lokaal voor de drie hoogste klassen. In de klaslokalen waren hoge ramen waardoor je niet naar buiten kon kijken.

Na een latere verbouwing, waarbij lagere ramen waren aangebracht kon dat wel en had je zicht op de achtertuin van de hoofdmeester. Het schoolgebouw uit 1835 met het ernaast gelegen huis van de hoofdonderwijzer aan Maasdijk 20 staat nog steeds fier overeind. Op de voorgevel is een steen aangebracht met de Bijbeltekst 'Laat de kinderkens tot me komen'.

Riek, An, Tineke en Gerard bij het schooltje aan de dijk in Appeltern; Privéarchief W.J.D.

² Op de openbare lagere school in Maasbommel werd vanaf de zomer van 1852 door persoonlijk ingrijpen van minister Thorbecke door een rooms-katholieke onderwijzer (H. Janssen) les gegeven. In het voorjaar van 1929 besloot de gemeenteraad van Appeltern een nieuwe bijzondere R.K.-school te bouwen naast de R.K.-kerk in Maasbommel. Op aandringen van GS van Gelderland werd in 1930 de openbare school gesloten. In april 1934 besluit de Raad de +/- 10 protestante kinderen voor F 520,- per jaar met een autobus (firma Wolf) naar de Christelijke school in Appeltern te vervoeren.

Vooral in de eerste zomer was het voor de kleine Tineke soms te zwaar om het hele eind naar school en terug te lopen. Als ze moe werd ging ze gewoon langs de dijk in het gras liggen. Tineke weet nog dat het wel eens zo hard waaide op de dijk dat zij en haar klasgenootjes soms door de meester achter elkaar aan een touw gebonden werden en zo naar huis werden gebracht.

Later gebruikten de kinderen de 'tweewieler' een bak met twee fietswielen waarin de kinderen met de ruggen naar elkaar toe konden zitten en waar de jassen opgelegd konden worden als het warm was. Eén van de kinderen speelde voor paard en trok de 'bak' aan de twee houten palen (burrie) vooruit.

Onderweg vergaapten ze zich soms aan een enkele vrachtwagen of aan de auto van dokter Verstraelen. Weer wat later in de tijd mogen ze vaders fiets gebruiken; ééntje achterop, één op de stang en de derde en de sterkste, trapt op de pedalen. Degene die op de stang zat moest zich goed vasthouden met één hand op de stang en één op het stuur anders kukelde je er vanaf. Een enkele keer werden ze door tante Truus op de fiets naar school gebracht. Jaren later krijgt Tineke een eigen fiets om mee naar school te gaan.

1931 V.l.n.r. Johan, Gerard en Wout met hond Bello;
Privéarchief W.J.D.

Handen uit de mouwen

Toen Tineke een jaar of tien was, werd ze net als haar oudere zussen, na school ook ingezet om mee te helpen in de keuken of op het land. Met de hondskar met daar voor de sterke trekhond Bello gingen de kinderen met melkbus (melktuit) en emmers de melk halen van de gemolken koeien uit de wei.

Broer Johan bracht later, als vijftienjarige melkrijder met paard en wagen de volle melkbussen vanuit Maasbommel via het buurtschap Blauwe Sluis en Altforst naar de coöperatieve melkfabriek in Horsssen. De boterfabriek in Maasbommel ging begin jaren

dertig failliet en werd gesloten. In de lente werd er op de boerderij stiekem van de melk grasboter en graskaas gemaakt. Dat moest in het geniep gedaan worden want thuis karnen was verboden. Die zelfgemaakte boter smaakte echter wel een stuk beter. Wel is er ooit een boete uitgedeeld. De karnton werd van een officiële verzegeling voorzien. Het melken van de koeien liet Wout sr. aan zijn vrouw Mina over want hij beweerde dat hij dat niet kon! Nadat de kinderen wat ouder werden, werd het melken een taak voor hen.

Naast boer was Wout, de vader van Tineke, ook nog paardenhandelaar. Daarvoor ging hij regelmatig naar de 'Bossche mert', een begrip in die tijd. Hij liep er dan op klompen vanaf Maasbommel naar toe. Hoewel hij er een hekel aan had stak hij dan met het voetveer op de 'Bergse' de Maas over naar Oijen. Tineke herinnerde zich: "neef Wout Gerretsen, de zoon van Anna, is ooit één keer met zijn ouders en

onze opa met dit veer overgestoken; opa ging op de bodem van de boot zitten om maar niet het water te hoeven zien!"

Moeder Mina ontfermde zich naast haar huishoudelijke taken ook over het kleinvee en verkocht de eieren aan huis. De kinderen mochten (of moesten) de kippeneieren rapen in de rieten schuur. Omdat de kippen altijd losliepen op het erf, konden de gelegde eieren overal liggen. Zelfs op de hooizolder, bovenop de balkenlaag, werd wel eens een nest met eieren gevonden. 's Avonds sliepen de kippen op hooggelegen stokken in de schuur als bescherming tegen kleine nachtelijke roofdieren zoals de bunzing. Die hooizolder werd ook gebruikt als schuilplaats bij het verstoppertje spelen. Verder speelden de kinderen boompje wisselen, touwtjespringen en hoepelen. Bij mooi weer werd met een fornuijsje gespeeld, gemaakt van stenen, waarbij oude troep uit een droge sloot naast de boomgaard werd gebruikt.

Soms kwam er een voddendoer met paard en wagen (de lompenman) langs om oude geroeste spullen uit de sloot mee te nemen. Hij zocht het oud ijzer uit de berg troep: soms een oude fiets, wat oude hoefijzers of kapotte gietijzeren pannen.

Naast wassen en strijken moesten de meisjes ook helpen met andere huishoudelijke werkzaamheden zoals koken en schoonmaken'. 's Avonds werden de aardappels geschild voor de volgende dag en moesten de meisjes de schoenen van het hele gezin poetsen of de versleten sokken stoppen. De broers gingen nog wel eens met een smoesje naar de burens, maar voor de meisjes was nietsdoen niet aan de orde. De uitspraak 'een vrouwenhand en een paardentand staan nooit stil' is nog lang gebezigd binnen de familie. Zelfs lezen werd niet op prijs gesteld. Dat moest in de spaarzame verloren uurtjes gebeuren en deed vader alleen nadat het werk was gedaan.

Zittend v.l.n.r. Johan, Wout jr., Wout sr. en Johan Daanen. Staand Johan Kooijmans ('de Pien') in de zomer van 1940. Privéarchief W.J.D.

In de zomer, Tineke is inmiddels twaalf jaar, werd er door de kinderen ook hard meegewerkt op het land. Na het maaien van

het koren moesten de gevallen aren worden opgeraapt - het zogenaamde 'aren lezen' - omdat anders de duiven, spreeuwen en andere vogels ze opaten. Dat was vermoeiend werk omdat het lange akkers waren en je bij het rapen continu gebogen moest lopen. Vader en de knecht leerden ons hoe met 'zicht' (zeis) en pikhaak gemaaide bossen afgesneden halmen van het graangewas, samengebonden moesten worden tot schoven. Door meerdere schoven schuin tegen elkaar te zetten konden ze verder drogen.

De schoven gingen na de noodzakelijke droogtijd door een dorsmachine. Daarin werden de graankorrels van de halmen geslagen. Daarna werd door ronddraaiende pennen en een in de machine opgewekte wind, het kaf van het koren gescheiden. Het graan werd opgevangen in jute zakken. Van de halmen werden stobalen gevormd die in de stallen gebruikt werden als ondergrond voor de varkens en koeien om op te liggen. Twee keer per dag werden de stallen uitgemest en kregen de beesten vers stro.

De koeien aten in de zomer in de wei gras en in de late herfst en winter knollen (een soort witte penen), bieten en uiteraard veel hooi. Tineke weet nog dat de boter dan naar knollen smaakte.

De kinderen werden ook ingezet om het water met de handpomp omhoog te halen en brachten het met emmers naar de deeldeer, zodat vader dit water aan de koeien kon geven in de 'zul' (voerbak).

De voortuin was het domein van Moeder Mina. Er stonden naast de vele soorten groenten ook enkele sierplanten zoals dahlia's en muurbloemen. In de zomer moesten de sperziebonen worden geplukt, net

1940 Moeder Mina schudt aan een pruimenboom. Privéarchief W.J.D.

als de kruideniersperen en de bessen uit de bessenstruiken.

De snijbonen werden van de lange houten staken gehaald. Nadat de bonen geplukt waren werden ze gewassen, gekookt en ingemaakt in glazen flessen. Zuurkool werd ingemaakt door witte kool kort te snijden, te zouten en in een grote stenen zogenaamde Keulse pot te doen. Als extra drukkewicht werd een grote zware kei op het houten deksel van de pot gelegd. Boterboontjes werden gedroogd net als de witte

bonen. Aardappels werden gerooid met behulp van een aardappelriek (een vork met stompe punten) en verzameld in rieten manden. De aardappelen die voor de verkoop bestemd waren of naar de veiling gingen werden in jute zakken vervoerd. Uiteraard werd er in de zomer en herfst ook fruit geplukt zoals pruimen, peren en sterappels die naar de veiling in Tiel werden gebracht. De tijdens de pluk gekneusde peren werden voor eigen gebruik gekookt en ingemaakt in weckflessen.

Soms liepen de kinderen in een klein half uur naar opa Fredrik die bij zijn huis aan de Schans een akkertje met kruisbessen had. Ze mochten er zoveel van snoepen als ze maar op konden.

Ook werden er eenden gehouden. De 'jongens', zoals ze steevast werden genoemd, haalden in het voorjaar in de polder vaak eieren uit de eendennesten en brachten ze mee naar huis. Om ze te halen sprongen ze met behulp van een polsstok over de vele slootjes. Hadden ze voldoende eieren geraapt, dan werden ze onder een broedse kip gelegd om uit te broeden. Als de eendenkuikens uitkwamen renden die al vrij snel naar het dichtstbijzijnde water, tot grote paniek van de moederkloek. Die fladderde in paniek en luid kakelend langs het water. Na enige tijd was ze aan dit fenomeen gewend en had er verder vrede mee. De eenden werden op het erf binnen een met gaas afgezet stuk gras, bij de kippen gehouden. Om ervoor te zorgen dat ze niet wegvlogen werd een deel van de vleugel permanent verwijderd, het zogenaamde 'leewieken'³.

³ Bij leewieken (of kortwieken) van een vogel wordt aan een vleugel een gedeelte van het vleugelbeentje definitief weggenomen. Sedert 2018 bestaat er een algeheel verbod op leewieken.

Op de boerderij was er altijd een grote aanloop, niet alleen van buurtgenoten, maar ook van logerende familieleden, vooral van de zijde van de familie Fredrik. Vaak ook bleven ze slapen want het huis was groot genoeg.

Moeder Mina Fredrik kwam uit een gezin dat uit totaal 14 kinderen had bestaan. Eén broer van 24 jaar was verdronken in de Maaswaterwaarden aan de Schans bij het in veiligheid brengen van vee tijdens een hoog waterperiode. Twee anderen, een jongen en een meisje, waren al op zeer jonge leeftijd overleden. Geholpen werd er soms door familie van vaders kant, zoals ome Tinus die in de Heerstraat woonde. Hij was het enige familielid in de buurt met een paard. Paarden waren van groot belang, vooral ook bij de landbouw; soms liepen er bij het bewerken van het land wel drie paarden voor de ploeg.

Uiteraard was er naast het harde werken ook tijd voor ontspanning zoals in één van de twee houtpassen naast de oprit of in de boomgaard voor het huis. Soms werd aan een boom een rekstok met ringen of een schommel bevestigd. Bij mooi weer lag Tineke graag op een plank over de sloot op haar buik naar de visjes te kijken. Eigenlijk waren de kinderen zomers altijd buiten bezig. Maar ook 's winters als de putten in de polder dichtgevroren waren. Als het werk het toeliet was Tineke dan net als haar broers tot 's avonds laat op het ijs te vinden. Omdat ze goed kon schaatsen, licht en klein was, werd ze een gewilde partner om mee te zwieren (schoonrijden) en het zogenaamde omspringen.

Maar terug naar de boerderij.

Tineke herinnert zich dat toen ze een jaar of 10 was, er links achterin de schuur een stal was voor de beide paarden. In het midden van de schuur was een oude rosmolen die soms nog gebruikt werd voor het dorsen van het graan en het hakselen van het stro. De paarden, die voorzien werden van oogkleppen, dreven de molen aan. Om de paarden te laten lopen, moesten de kinderen erachter lopen. Soms gingen ze dan op de boom in het midden zitten en draaiden ze met de paarden mee rond.

's Morgens om 6.00 uur stond men op. Eerst werden de koeien gemolken en daarna de varkens gevoerd. Om 9.00 uur werd tussen het werk door een boterham gegeten. Stipt om 12.00 uur werd warm gegeten. Soms werd dan geroepen naar het land waar gewerkt werd zoals het 'simpele' buurmeisje naar haar drie ongetrouwde broers riep: "piepeke kook".

Soms werd het warm eten naar het land gebracht als de afstand naar de boerderij wat groter was. Het eten werd in stapelbare, geëmailleerde en afsluitbare pannetjes vervoerd (zgn. Henkelmannetjes). Het geheel was voorzien van een stalen hengsel met houten greep. En daarnaast voor de koffie of thee geëmailleerde blauwe kannen eveneens voorzien van eenzelfde soort draagbeugel. Om vijf uur werd weer een boterham klaargemaakt. Voordat men naar bed ging werden om negen uur nog pap en gebakken aardappels gegeten.

Op zaterdag ving moeder één van de op het erf loslopende kippen en slachtte die zelf. Van de kip werd ook soep getrokken en bij de maaltijd had iedereen zijn voorkeur voor een deel van de kip: de nek, het maagje of het hartje.

Buurtgenoot Jan Kooijmans, pachter van de eendenkooi in de polder en zijn zoon Hent aten vaak met ons mee. Na het eten zaten we dan met een stel rond de kachel met de voeten op het warme onderblok. Kooijmans senior, meestal met een zijden petje op zijn hoofd, viel dan wel eens in slaap. Hent vertelde

enthousiast allerlei spannende verhalen die niet altijd waarheidsgetrouw waren maar wel leuk. Er werd hartelijk om gelachen. Zo vertelde hij dat ze veel last hadden gehad van katten in het kippenhok. Die kwamen 's nachts via het kippenluik in het hok. Maar daar hadden ze het volgende op gevonden: ze lieten de katten naar binnen gaan en zetten vervolgens een rek met een aantal scherp geslepen messen in het kippenluik. Daarna gingen ze het hok in en ranselden met zwepen de katten naar buiten die door de messen aan repen naar buiten kwamen.....!

Maaskanaliseratie

In de dertiger jaren was er grote werkloosheid (crisistijd) onder de bevolking van ons land. Veel werklozen werden van regeringswege verplicht om mee te helpen aan het kanaliseren van de rivier de Maas (de zogenaamde Maaswerken). Deden ze dat niet, dan verloren ze hun werkloosheidsuitkering. Hele stukken land werden met de hand uitgegraven en in kiepkarretjes afgevoerd. Met de uitgegraven grond werden de nieuw te vormen dijken aangelegd. De loop van de Maas had voorheen dusdanig veel bochten in dit gedeelte dat schippers wel eens verzuchten: "Megen hier, Megen daar, ik wou dat Megen naar de bliksem wáár". Ook bij Maasbommel werd een lange bocht afgesneden, zodat ook hier een dode arm ontstond. Bij vorst kon erop geschaatst worden vanaf het Maasbommels veer tot aan het eind voorbij de Blauwe Sluis.

De arbeiders kregen een karig loon dat vaak maar een fractie meer was dan de werkloosheidsuitkering. De meesten van hen kwamen uit het westen en midden van het land maar er waren er ook uit de directe omgeving. De westerlingen waren het zware werk in de klei niet gewend en hadden het daarom extra moeilijk. Het gezegde 'de Maas recht en de ruggen krom' zal vast door één van deze mannen uitgesproken zijn.

Het vullen van de kiepkarretjes; Bron: Nationaal Archief

In Maasbommel werden voor de arbeiders die van verre kwamen drie kampen ingericht om te verblijven, te eten en te slapen. Ook aan de Velddijk stond zo'n houten kampgebouw. Verder was er één in het dorp en een derde aan de Hoogstraat. De kampen hadden toepasselijke namen gekregen: Velddijk, Maasbommel en Maas en Waal. Na het werk moesten de arbeiders vanwege de modderige ondergrond via loopplanken naar de barak lopen. Geslapen werd met 8 man in één ruimte op houten kribben. Totaal verbleven er per kamp ongeveer honderd mannen. Er werd in het weekend gevoetbald en soms een film gedraaid.

De arbeiders werden met bussen aangevoerd en om de veertien dagen daarmee in het weekend weer naar huis gebracht. De Maas en Walers moesten zelf maar zien hoe ze thuis kwamen. Daarnaast kregen de Maas en Walers ook nog minder geld voor hun inspanningen dan de 'westerlingen!' onder het mom dat zij niet zo lang van huis waren! Het was hard werken, soms wel 12 uur op een dag, tegen een schamel loon. In het begin kregen sommige thuiszittende uitkeringstrekkers zelfs meer geld dan de

lange dagen makende arbeiders aan de Maas! Dat leverde destijds hevige protesten op die onder aanvoering van Alphons Bouwman uit Puiflijk zelfs tot heftige stakingen leidden.

De bussen voor de arbeiders stonden altijd geparkeerd naast de boerderij en de kinderen vonden het prachtig om erin te zitten. Zus Riek werkte ook dagelijks in de barak aan de Velddijk om deze schoon te maken. Soms als ze zich niet goed voelde, (of misschien omdat ze niet zoveel zin had) verving Tineke haar dan.

Tweede Wereldoorlog

De zus van Tiny, An, had tijdens haar werk als hulp in de huishouding bij een huisarts in Nijmegen kennis gekregen aan de knappe PGEM-monteur Jan Gerretsen uit Beuningen. Ze trouwden, kregen kinderen en verhuisden naar Beuningen.

Tiny ging nogal eens naar Beuningen, wat ze overigens heel graag deed, om te helpen in het jonge gezin. Dus ook in de meidagen van het jaar 1940. Op de vroege ochtend van 10 mei van dat jaar werd

ze wakker van hard gebrom in de lucht en zag een groot aantal vliegtuigen met kruizen op de romp boven zich. De Tweede Wereldoorlog was begonnen! Tiny is er nog een paar dagen gebleven voordat ze terugfietste naar Maasbommel.

Inschepen aan Blauwe Sluis voor de evacuatie.
Archief W.J.D.

Het Land van Maas en Waal was in het begin van 1940 onderdeel van een lange verdedigingslinie die zich strekte vanaf de Belgische grens (Peel-Raam) tot aan het IJsselmeer (Grebbeinie). In de draaiboeken was opgenomen dat bij een mogelijke Duitse inval de dorpen die binnen een afstand van vijf km vanaf de linie lagen, moesten evacueren.

Voor de bewoners van Velddijk, Blauwe Sluis en Altforst lagen er al enige tijd twee vrachtschepen nabij Blauwe Sluis klaar om de mensen te vervoeren. Einddoel zou worden de dorpen Hoofdplaat en IJzendijke in Zeeuws-Vlaanderen. Aan het begin van de avond op 10 mei was het zover dat men kon vertrekken. De inscheping onder leiding van o.a. meester Elemans uit Altforst was goed en ordelijk verlopen. Na eerst 's nachts nog een paar uur voor de pontonbrug tussen Oijen-Alphen en de volgende ochtend voor de stuw bij Lith te moeten hebben gelegen, kon uiteindelijk de afvaart vervolgd worden. Gezien de gevaarlijke toestanden boven Rotterdam kon men echter niet verder varen dan tot Papendrecht/Hardinxveld. Hier werden de evacuees overigens goed ontvangen door de plaatselijke bevolking. Als de overgave van Nederland een feit was werd op donderdag 16 mei weer richting huiswaarts gevaren, met vanwege geboortes, twee personen meer dan met de heenreis!

Toen Tiny terugfietste naar haar thuis in Maasbommel zag ze dat er in de afgedamde Maasarm enkele vrachtschepen afgemeerd lagen. De schepen waren hier voor anker gegaan om te ontkomen aan een

eventuele aanval van de vijand vanuit de lucht. Eind 1944 zou zich dit herhalen maar toen was dit op dringend advies van de geallieerden. Ook zus An en haar kinderen kwamen vrij snel erna weer op de boerderij wonen. Maasbommel vond men was toch iets veiliger dan het vlak bij Nijmegen gelegen Beuningen. Tiny en Riek moesten hun slaapkamer afstaan en gingen daarom op zolder slapen.

In 1943 werden er op initiatief van de hervormde kerk kinderen ('bleekneusjes') de gelegenheid geboden om op het platteland aan te sterken. Ook Maasbommel zette de deur open voor deze kinderen. Soms kwam er zelfs wel eens een heel gezin naar Maas en Waal. Op de boerderij kwam mevrouw. Spaans uit Scheveningen met zoontje Maarten en een dochttertje Annie. Tiny wist de reden niet maar de vader van de kinderen Spaans verbleef op een ander adres in Maasbommel. Wel weet ze wel dat het een norse onaardige man was!

Welke tijd het was wist ze niet meer, maar Tiny kon zich nog goed herinneren dat er zaterdagsmiddags weleens een groep jongens en jonge mannen met zwarte hemden aan en voorzien van zwart/rode vlaggetjes door de straat marcheerden. Maar ook dat moeder eens met een rood wit blauw vlaggetje aan de fiets naar de kerk ging en na de dienst bleek dat het vlaggetje eraf geknipt was.....!?

In de oorlogstijd werd soms, uiteraard illegaal, een varken geslacht. De hammen, het spek en de worsten werden dan uit het zicht veilig verborgen in een loze ruimte achter de servieskast in de keuken die bereikbaar was via een luik in de vloer van een zolderslaapkamer.

In die jaren kon er wel min of meer normaal gereisd worden. Tiny had, ondernemend als ze was, diverse malen ooms en tantes bezocht in het Brabantse Vught en Esbeek. Ook ging ze regelmatig op bezoek bij tante Carolien en oom Gerrit de Haan in Soest en nam dan een groot stuk spek mee, waar het gezin erg blij mee was.

Soms kwamen er vliegende bommen (V-1 en V-2) over op weg naar Engeland en naar België. Op een dag kreeg er één motorpech en viel op de hoek van de Velddijk en Heerstraat. Hij veroorzaakte een diepe voor in de kleigrond en veel schade in de omgeving. De twee woningen van de families Loderus en Sengers werden onherstelbaar beschadigd. Het bleef bij één dodelijk slachtoffer; de hond van de familie Sengers. Eén grote bonk klei vloog door het dak van de Keldersche Hoeve en er was kleine schade aan de gevel. Wout was toevallig buiten en kon nog net vliegende kluiten klei ontwijken door tijdig onder een platte wagen te duiken.

Johan zag eens dat een jongen uit de buurt, Wim P. genaamd, wel erg geïnteresseerd was in hun wagen met rubberen banden. De volgende dag bleken de banden verdwenen te zijn. Hij meldde dit bij de politie, die Wim aanhield met zijn fietstas vol stukgesneden rubberen banden; de stukken rubber konden als primitieve fietsband gebruikt worden.

Arbeitseinsatz

Ook Johan werd eind 1943 net als vele andere jongemannen na een algemene oproep te werk gesteld in Duitsland. Hij wist echter op een gegeven moment te ontsnappen en liep samen met oud-schoolgenoot Herman Colijn uit Appeltern in een paar dagen terug naar huis. Niemand in het dorp mocht natuurlijk weten dat hij thuis ondergedoken zat. Om hem overdag te verbergen, werd soms een ladder

naar beneden in de nieuwe nog lege gierkelder geplaatst, zodat hij daar kon verblijven. Ook lag hij wel eens in de ruimte onder de zolderkamer boven het keukentje. Maar hij werd op een gegeven moment, toen hij eens op het erf liep, toch gezien door een buurmeisje. Toen Tiny eens in een winkel stond, vroeg de moeder van het buurmeisje hoe het met Johan was. Tiny zei dat Johan in Duitsland was, want het was gevaarlijk als iedereen wist dat hij gewoon thuis zat. Er waren immers ook NSB'ers in het dorp. Ze heeft haar kunnen overtuigen en er werd niet meer over gesproken.

'Vaarverbod'

De geallieerde troepen trokken begin september 1944 Nederland binnen om de bevolking te bevrijden van de Duitse overheersing.

Veel schippers durfden of mochten in deze hectische maand september de grote rivieren niet meer op en zochten een veilig heenkomen. De dode Maasarm bij Maasbommel was daar een geschikte ligplaats voor. Bij de Duitse eenheid, die belast was met de bewaking van de pont, sloeg door de hoeveelheid schepen de paniek toe. Men dacht dat de schepen wel eens als doelwit van Engelse vliegtuigen gezien kon worden. Op zich geen vreemde gedachte. Enige dagen ervoor vlogen zes Engelse jagers op patrouille over de rivier en zagen ter hoogte van Oijen een bootje dat richting Alphen voer. Drie van hen keerden om en beschoten in korte tijd het sleepbootje met hun automatische mitrailleurs. De jagers vlogen verder en het scheepje liep stuurloos tegen de walkant. Het betrof het sleepbootje van de fam. Savelkouls uit Alphen. Er vielen drie doden te betreuren, de schipper met zijn vrouw en zijn broer. Hun zoontje Wim (3 jr.) was gewond aan zijn arm, maar overleefde de ramp.

Vrachtschip CITO afgemeerd in Maasbommel, najaar 1944
Archief W.J.D.

De Duitsers dreigden op enig moment alle afgemeerde schepen bij Maasbommel te laten zinken door ze op te blazen. Ook de 'CITO', een vrachtschip met een lading zout van Klaas en Jacobje Tiems uit Drenthe behoorde tot de stilliggende vloot. Dominee van Doorn en de zoon van Tiems, Albert, hadden met veel moeite de Duitsers ervan kunnen overtuigen om dit vooral niet te doen.

Er werd afgesproken dat de aanwezige schepen in de dode Maasarm ongemoeid gelaten zouden worden als de doorgang vanaf de Maas afgesloten zou worden. En zo gebeurde het dat twee oude baggerschuiten in de monding van de dode Maasarm tot zinken werden gebracht zodat geen van de afgemeerde schepen de rivier meer op kon varen. Zes doodsbanige Duitse soldaten hielden de wacht bij de ingang. Niemand kon meer de rivier op en de schepen bleven gespaard. De schippers gingen van boord en werden ondergebracht bij gastvrije gezinnen in het dorp. Albert en een enkele collega-schipper hielden 's nachts de wacht bij de verlaten schepen en sliepen overdag.

De ouders van Albert die in het begin van de oorlog ook al even in Maasbommel hadden gelegen vonden onderdak in het buurtschap Berghuizen. De ouders zijn niet meer teruggaan op hun schip en verhuisden na de bevrijding naar een woning in Hellevoetsluis.

Bevrijding Maas en Waal

Op een avond eind september, reden Engelse tanks via Oss naar de Maas waar ze met de pont overgezet werden. Bij de Keldersche Hoeve van de Daanens aan de Velddijk sloegen ze een kamp op. Ze sliepen in het hooi maar ook wel werden er tentjes opgezet in het gras op het erf. De officieren sliepen in een bed.

Het Land van Maas en Waal was bevrijd maar de slag om Arnhem ging ondanks alle inzet verloren. De oorlog was nog niet voorbij en het was nog lang niet veilig. De Duitsers hadden het voor het zeggen aan de noordzijde van de rivier de Waal, op nog geen zeven kilometer van Maasbommel. Nijmegen en het Land van Maas en Waal kwamen in de frontlinie te liggen. Na de mislukte opmars bij Arnhem,

Een deel van de familie Daanen met Schotse soldaten; Privéarchief W.J.D.

schoten de Duitsers vanuit de Betuwe, met name vanaf Tiel, regelmatig op Dreumel, Wamel en Leeuwen. De dorpen kregen het zwaar te verduren en er vielen daar vele dodelijke slachtoffers en gewonden te betreuren.

Op 3 oktober 1944 werd de eerste groep Schotse soldaten gelegerd in en om de boerderij van Daanen. Het was een onderdeel van een keurkorps. Hun tanks parkeerden ze in de boomgaard aan de voorzijde van de boerderij om aan het zicht vanaf de straat onttrokken te zijn.

Na de Schotse eenheid kwam een groep Engelsen met speciale vrachtwagens waarop een aggregaat stond dat zorgde voor elektrisch licht. Er werd een keukenwagen in de schuur geplaatst waar ook de kippen en eenden sliepen en het landbouwgereedschap zoals de ploeg en de eggen waren opgeslagen. Deze schuur stond tegenover de kapschuur, met wanden van stro en had een dak van riet.

Het hele gezin Daanen mocht mee eten met de soldaten en soms vroegen de soldaten of ze in onze keuken konden helpen. Tiny herinnerde zich nog goed dat het eten soms wel een beetje naar kamfer smaakte. Eén soldaat, de pasgetrouwde Jean Pierre Fournier, maakte graag een praatje. Hij had een snorretje zoals Clark Gable en las de brieven van zijn thuisfront in Engeland, aan Tiny voor.

De schepen die bij Maasbommel een plek hadden gevonden lagen daar betrekkelijk veilig. Heel anders was het echter gesteld met de schepen die hun toevlucht hadden gezocht in haventjes langs de Waal. Aangrijpend is bijvoorbeeld het verhaal van een zekere Dirk van Breda die begin oktober 1944 met zijn vrachtschip bij de steenfabriek in Dodewaard ligt, maar zich met zijn vrouw gedwongen voelt met hun zoon Ab en dochters Bep en Jenny met achterlaten van al hun spullen 's nachts de Waal over te roeien.

Eind oktober 1944 zaten veel boerderijen aan de Waalkant al vol met scheeps-evacuées. Ze werden daar voor de nacht tijdelijk opgevangen en liepen dan de volgende dag op hun klompen de twaalf kilometer naar Maasbommel, want daar zouden ze onderdak kunnen krijgen. Predikant van Doorn had onderdak proberen te regelen bij de broers Piet, Wim(ke), Frans en zus Grada Schonenberg, die dichtbij bij de protestante kerk woonden. Zij wilden slechts na enig aandringen alleen aan de ouders onderdak verschaffen.

Ab en zijn zussen vonden onderdak bij de familie Wijgerse op 't Hof 133. De eerste volgende zondag gingen zij naar de kerk en daar ontmoetten zij Tiny Daanen. Tiny nodigde Bep en Jenny uit om een kop koffie te komen drinken bij haar thuis op de boerderij. De zondag daarna werden ook de ouders en nog wat andere mensen uitgenodigd om ook hen wat afleiding te geven met een kop koffie. Bep vond het volgens haar dochter Annemiek altijd heel gezellig. Ook de ouders van Bep en Jenny kwamen er geregeld en aten dan vaak mee. Moeder Daanen zorgde voor gebakken eieren op eigen gebakken witbrood en rijkelijk bedekt met heerlijk spek van hun eigen en zelf geslachte varken. En ze hadden fruit uit hun eigen boomgaard. Dat was smullen. De volwassenen zaten in de huiskamer en de jongelui, ook vaak met soldaten, zaten op de 'zul' (voergoot van de koeien) op de deel te giechelen, mondharmonica te spelen en Engelse en Hollandse liedjes te zingen. Voor het donker werd moest iedereen weer op zijn onderdakadres zijn en de hele week keken ze alweer uit naar de warmte en de gezelligheid op de boerderij aan de Velddijk.

De plek waar zij voortaan elke zondag werden verwelkomd.

Zoals gemeld verbleven er in de periode tot aan de bevrijding veel soldaten op het erf van de boerderij. In eerste instantie Schotse en Engelse eenheden en later een Canadese eenheid. Elke dag werd er wel geschoten aan het front aan de Waal in Dreumel, Wamel en Leeuwen, en kwamen er soldaten soms bebloed weer terug op het erf.

Op een dag, halverwege oktober 1944, was één van de soldaten wat stil en had zich na terugkeer van de Waalkant een beetje teruggetrokken uit de groep. Toen Tiny aan de soldaat vroeg wat er mankeerde, vertelde hij dat zijn vriend was beschoten en in zijn armen was gestorven. Het betrof de Engelsman William James Clay (25). Hij was soldaat bij het 61 Regiment Recce Corps RAC en afkomstig uit Winston Green Birmingham. Hij was kort tevoren gehuwd met Lilly die in verwachting was toen hij Engeland verliet. De baby, een meisje met de naam Barbara, werd geboren na zijn overlijden. Soldaat Clay werd begraven op het N.H.- kerkhof in Maasbommel. Op het graf was een houten kruis geplaatst dat eind jaren veertig is vervangen is door stenen zerk. De familie en met name Tiny, heeft tot ver in de jaren zeventig het graf verzorgd en van een bloemetje voorzien. Met echtgenote Lilly en haar dochttertje is nog lang gecorrespondeerd en zijn over en weer bezoekjes gebracht. Jarenlang nog bracht de postbode rond de kerstdagen een presentje uit Engeland vandaan. Helaas is het contact met dochter Barbara door de tijd verwaterd. Het lichaam van William Clay is in 1979 herbegraven op de Canadese begraafplaats in Groesbeek.

Ondanks dit verlies van een dienstmaat waren de soldaten blij met de vele bewoners op de boerderij. 's Avonds was er een welkome afleiding door met elkaar te praten, te zingen en mondharmonica te spelen. Af en toe werd er ook onderling gevoetbald op het erf of in de wei. Hoogtepunten waren, vooral voor de dorpsbewoners wedstrijden tussen de militairen tegen jongens uit het dorp op het weiland op de hoek van de Velddijk en Hoogstraat.

Na de bevrijding was er op 17 juni 1945 in Maasbommel een bevrijdingsoptocht bestaande uit paarden met platte boerenwagens, koetsen, handkarretjes, loopgroepen en dergelijke. Uitgebeeld werden bijvoorbeeld enkele surrogaat producten die tijdens de bezetting gebruikt werden zoals koffie en suiker maar je zag ook Koningin Wilhelmina, Prinses Juliana en Prins Bernard langskomen in een mooie open koets. Elk dorp of gemeente had zijn eigen dag waarop de bevrijding werd gevierd.

Gerard, een broer van Tiny, was na het overlijden van zijn vrouw in Hellevoetsluis met zijn twee kleine kinderen weer teruggegaan naar zijn ouderlijk huis in Maasbommel. In 1954 waren daar ook nog Wout (met vrouw en twee kinderen) en Johan. Het bedrijf was niet groot genoeg om 4 volwassenen van een inkomen te voorzien dus moest er een keuze worden gemaakt wie van de zoons op de boerderij kon blijven. Uiteindelijk kwam Gerard weer op de boerderij. Johan trouwde in 1955 en is in Appeltern gaan wonen in het boerderijtje van zijn schoonouders aan de Tuut. Wout is met zijn gezin naar Numansdorp in de Hoekse Waard vertrokken waar hij bij een grote boer werk had gevonden. Vele boeren, vooral vanaf de Waalkant zouden halverwege de jaren vijftig voor meer en betere uitbreidingsmogelijkheden van hun bedrijf gaan verhuizen naar de weidse polder. Voor Gerard was die noodzaak niet echt aanwezig.

De boerderij was eigendom van de Hervormde kerk en er was ruimte genoeg op het erf voor uitbreiding. Er was een aardige appelboomgaard en enkele ha. weiland. Ook voor akkerbouw (koren en bieten) waren er via de kerk nog voldoende mogelijkheden om extra grond te pachten. Hij ging moderniseren en kocht een trekker (Zetor) en een dorsmachine. Dat Gerard een trekker aanschafte viel bij zijn vader als rasechte paardenman niet echt lekker. Hij legde zich er uiteindelijk bij neer. Het achterhuis werd aan beiden zijden over de volle lengte wat opgehoogd om meer binnenruimte te krijgen. Ook kwam er grotere open schuur voor hooiopslag en machinestalling.

1956 Gerard met dochters, nichtjes en neefjes op de Zetor
Privéarchief W.J.D.

Tot slot

De schippers hadden na de bevrijding Maasbommel weer achter hen gelaten en de grote rivieren weer opgezocht. De ouders van Albert Tiems verkochten al vrij snel erna hun schip en gingen aan de wal wonen. Albert kocht een eigen schip, de 'Nil Desperandum' (*Wanhoop niet, Lat.*). Het schip had een groter laadvermogen en was voorzien van een comfortabelere verblijfs- en slaapgelegenheid dan op het schip van zijn ouders.

Tijdens zijn verblijf in Maasbommel had hij 'vaste verkering' gekregen met Tiny dat uiteindelijk resulteerde in een huwelijk dat op 26 juni 1947 in Maasbommel werd gesloten. Tiny werd op die dag

1947-06-26 Tiny trouwt met haar schipper;
Archief W.J.D.

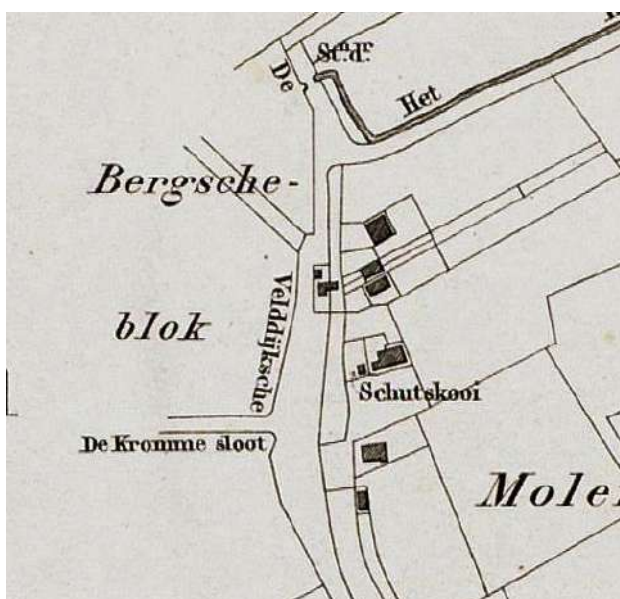
echter niet alleen de kersverse echtgenote van Albert, maar tevens ook de schippersknecht van de 'Nil Desperandum'. Bijna twee jaar later kreeg ze er nog een taak bij; moeder van dochter Jacobine. Tijdens hun reizen als beurtschipper in Nederland en België kwamen er regelmatig familieleden en vrienden aan boord voor een vakantie-reisje en of om het werken en leven op het water mee te maken.

Omdat het leven en werken op het water Tiny niet echt kon bekoren zijn ze nog voor de geboorte van hun tweede kind, zoon Wouter in december 1951, aan de wal gaan wonen. Toen Tiny in verwachting was van Wouter, kwamen zij in aanmerking voor een eigen huis. Zo kwamen zij uiteindelijk in Rotterdam terecht. Maar Maasbommel zou ze nooit vergeten.

BIJLAGEN

Vader Wouter Antonie (Wout) Daanen, geb. te Velp op 26-05-1875. Zoon van Tinus Daanen en Johanna Sophia Jacobs. Hij huwde op 38-jarige leeftijd op 13-05-1914 met Wilhelmina Catharina Alexandrina (Mien of Mina) Fredrik geb. 08-12-1887 in Alphen aan de Maas, dochter van Gerrit Fredrik (geb.14-09-1860) en Jacoba Davina van Toor (geb.12-01-1865).

Wouter is overleden op 21 februari 1959 te Maasbommel. Mina is overleden op 96-jarige leeftijd op 12-11-1984 te Oijen (NB). Zij zijn beiden begraven op het N.H.-kerkhof te Maasbommel.

Hiernaast een detail uit de topografische kaart van 1898 met waterstanden van de Boven Maas tussen Visé en Woudrichem, blad n° 23, Megen.

Voor de 'Keldersche Hoeve' staat aangeduid een 'Schutskooi'. In vroeger tijden waren boerenpercelen alleen door sloten, heggen of houtwallen afgebakend en ontsnapte er regelmatig vee.

Daarom werd er vaak - bekend vanaf de 14e eeuw - in een dorp een omheinde ruimte ingericht voor loslopend of verdwaald vee, een 'schutskooi'. De door het dorp aangestelde 'schutter' onderhield de kooi en de daarin ondergebrachte beesten.

De eigenaar van de in de kooi opgevangen dieren had drie dagen de tijd om ze weer op te komen halen, anders werden ze verkocht. Wel moest hij dan bij het ophalen 'schutsgeld' betalen als een onkostenvergoeding voor de 'schutter' die de beesten verzorgd had.

In Maasbommel bestond de schutskooi, groot 4x4 m, uit vier muren van ± 1.70 m hoog, met een ijzeren ingangshek. Halverwege de jaren zestig van de vorige eeuw werd de schutskooi gesloopt. (zie ook Wikipedia.org)